Dziedziny prawa

Dziedziny prawa

Prawo, jak zostało już wspomniane, tworzy wewnątrz kompatybilny system wzajemnie dopełniających się norm. Celem ułatwienia nauki młodym adeptom studiów prawniczych (i nie tylko), prawo dzieli się wg rozmaitych kryteriów: adresatów norm, zakresu terytorialnego regulacji, ale przede wszystkim wg przedmiotu regulacji (podział prawa na gałęzie). Ze względu na charakter opisywanych stosunków społecznych wyróżnia się prawo publiczne i prawo prywatne. Do pierwszego katalogu zalicza się prawo konstytucyjne, prawo administracyjne wraz z prawem finansowym oraz prawo karne. Z kolei prawo prywatne reprezentują: prawo cywilne, prawo handlowe, prawo rodzinne i opiekuńcze oraz prawo pracy i prawo rolne, które jednak noszą w sobie znaczną domieszkę prawa publicznego. Oprócz nich istnieją dziedziny prawa związane ze stosunkami międzynarodowymi w tym prawo wspólnotowe.

Poniżej przedstawiliśmy krótką charakterystykę wybranych dziedzin z zarysowaniem cech odróżniających daną gałąź prawa:
Prawo cywilne

W ramach prawa cywilnego normuje się kwestię stosunków pomiędzy podmiotami: osobami fizycznymi i prawnymi (np. spółkami). Cechami wyróżniającymi stosunki cywilnoprawne jest nade wszystko zasada równości stron i dyspozytywności, z której wyprowadza się zasadę swobody umów. Oznacza to, że podmioty posiadają równy status i mogą według własnej woli zawierać kontrakty i dokonywać innych czynności prawnych. Jest to tak zwana zdolność do czynności prawnych. Będąc podmiotem tych stosunków, posiadają nadto zdolność prawną.

Szczególną ochroną prawa cywilnego cieszy się prawo własności oraz dobra osobiste (wizerunek, dobre imię etc.). Znakomita większość prawa rzeczowego, zobowiązań i prawa spadkowego (działy prawa cywilnego) opiera się na stosunkach majątkowych. Relacje nie mające tego charakteru występują zwłaszcza w prawie rodzinnym i opiekuńczym, które to uważa się za integralną część prawa cywilnego.

Jeśli działania jednostki nie są do końca zgodne z prawem, chroni się skutki tych akcji, które dokonane zostały w dobrej wierze (z łac. bona fidei). Dobra wiara polega zwłaszcza na mylnym przekonaniu o posiadaniu prawa własności do rzeczy, którą się jedynie posiada. Jest to jedna z charakterystycznych dla prawa cywilnego zasad. Ważne jest jednak, aby podmioty wywiązywały się z zawartych kontraktów, bo umów należy dotrzymywać (z łac. pacta sunt servanda). Zapewnia to pewność obrotu i zaufanie partnerów społecznych.
Prawo karne

W ramach prawa karnego wyróżnia się szereg dziedzin wiedzy- oprócz prawa karnego materialnego, procedury karnej, prawa o wykroczeniach i prawa karnego skarbowego wymienić warto kryminologię, kryminalistykę czy wiktymologię. Generalnie w procesie karnym uczestniczą trzy podmioty: oskarżony, oskarżyciel publiczny (najczęściej prokurator) lub oskarżyciel prywatny oraz Sąd. Prawo karne ma za zadanie zapewniać gwarancję przestrzegania prawa i karcić burzycieli porządku prawnego z jednoczesnym zapewnieniem stronie biernej procesu prawa do obrony.

Cechą prawa karnego jest to, że ingeruje ono w sferę wolności obywateli, ograniczając (w formie sankcji oczywiście) część praw podmiotowych. Stąd też obwarowane jest ono szeregiem ograniczeń. W historii bowiem normy o charakterze penalnym były wykorzystywane m.in. w walce politycznej a kary cechowała znaczna dolegliwość, zakrawająca nierzadko o okrucieństwo. Zważywszy na powyższe, prawo karne ograniczone zostało tzw. zasadą praworządności. Oznacza ona, że organy państwa mogą działać

wyłącznie na podstawie i w granicach prawa. W tym ujęciu nie ma kary bez ustawy, która tą karę przewiduje za określony czyn. Zasada ta wyrażona jest w łacińskiej paremii nullum crimen sine lege.

Zgodnie z zasadą humanitaryzmu, sąd może szachować tylko takimi karami, które nie są przesadnie uciążliwe dla sprawcy (vide art. 3 Kodeksu Karnego w związku z art. 40 Konstytucji RP). Co więcej, kara może dotyczyć tylko czynów (a więc nie myśli czy poglądów) i to zawinionych (mających skutek i dokonanych z zamiarem) danej osoby (odpowiedzialność indywidualna i osobista).

Charakterystyczną cechą prawa karnego jest rozstrzyganie sprawy na korzyść oskarżonego (z łac. in dubio pro reo) zawsze wtedy, gdy za pomocą dostępnych środków dowodowych wątpliwości nie dadzą się rozwiązać. Gwarancja ta zawarta została w art. 5 § 2 Kodeksu Postępowania Karnego oraz szereg ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych.
Prawo administracyjne i prawo finansowe (budżetowe i podatkowe)

Prawo administracyjne i finansowe (zwłaszcza podatkowe) służy określaniu relacji pomiędzy organami państwa (choć nie tylko) a obywatelami. Ściśle wiąże się z nim prawo konstytucyjne, które normuje jednak zagadnienia o największej doniosłości - na szczeblu ustawy zasadniczej.

Stosunek administracyjno-prawny polega na tym, iż organ państwa może narzucić jednostce swoją wolę, określając zakres jej praw i obowiązków (stosunek nadrzędności). Celem wypełnienia decyzji organu może on stosować środki przymusu, ściśle określone w ustawie (władztwo administracyjne). Stosunki te stanowią meritum prawa administracyjnego. Oprócz jednak tzw. sfery imperium organy administracyjne mogą działać na płaszczyźnie prywatno-prawnej w ramach własnego dominium. W tym wypadku stosuje się jednak zasady określone w prawie cywilnym.

Istotną rolę prawa administracyjnego odgrywa również zakres kompetencji (zadań i właściwości) danych organów państwa. Ponieważ do chwili obecnej nie skodyfikowano całości prawa administracyjnego, jest to dziedzina bardzo szeroka i niełatwa, bo określona przez multum ustaw i aktów pomniejszych. Ponieważ czynność dokonana przez organ nieuprawniony jest nieważna, dlatego tak ważne wydaje się prawidłowe określane zasięgu władztwa.

Celem efektywnej realizacji zadań publicznych jednostki administracji publicznej mogą być zorganizowane w odmienny sposób. Nośnikiem kompetencji są głównie organy państwa (np. wojewoda). Z kolei urzędy mają zapewniać organowi pomoc merytoryczno- formalną (np. urząd wojewódzki). Jednostki budżetowe są ściśle związane z budżetem państwa. Z kolei zakłady budżetowe (np. publiczne szpitale) posiadają wyodrębnione majątki, podobnie jak fundusze celowe (np. PFRON), które jednak mogą posiadać osobowość prawną. Dodatkowo przy jednostkach budżetowych i zakładach można tworzyć gospodarstwa pomocniczce (np. stołówki w budynku Sejmu).
Prawo międzynarodowe

W ramach prawa międzynarodowego wyróżnia się prawo międzynarodowe publiczne i prawo międzynarodowe prywatne. To pierwsze (zwane w skrócie pmp) opisuje relacje pomiędzy podmiotami międzynarodowymi (najczęściej państwami oraz organizacjami) podczas gdy to drugie, oparte zwłaszcza na wzajemnych umowach międzynarodowych, dotyczy sytuacji mieszkańców państw (np. w kwestiach, porządek prawny którego państwa stosować, jeśli kontrahenci pochodzą z różnych krajów). Warto skupić się na ogólnych zasadach pmp , ponieważ wykraczają one poza ramy określane tylko w umowach międzynarodowych.

Źródłem pmp są nie tylko umowy międzynarodowe, ale także zwyczaje. Istotną rolę odgrywają także normy tworzone przez organizacje międzynarodowe oraz konwencje o charakterze powszechnym, przyjęte przez szereg państw. Przykładami mogą być tutaj: Karta Narodów Zjednoczonych z 1945 r., Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z 1969 r., Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych z 1961 r. etc.

Zasadą jest, że państwa są związane umowami międzynarodowymi tylko wówczas, jeśli zostały one ratyfikowane (zatwierdzone w drodze procedury charakterystycznej dla danego państwa). Nadto w pmp nie istnieje żaden podmiot nadrzędny, który mógłby kontrolować podmioty międzynarodowe a tym bardziej narzucać im swoją wolę. Stosowanie sankcji w pmp uchodzi za zjawisko wyjątkowe.
Prawo pracy

Prawo pracy, jakże często a błędnie uważane za część prawa cywilnego, reguluje stosunki pomiędzy pracownikami a pracodawcami, uwikłanymi w stosunek pracy. Jest to dziedzina prawa prywatnego z mocną domieszką prawa publicznego. Reguluje bowiem takie kwestie jak ubezpieczenia społeczne, związki zawodowe czy urlopy.

Omawiana dziedzina prawa szczególnie chroni prawa pracownika. Zapewnia się mu prawo do pracy oraz swobodę jej wyboru. Pracodawca ma obowiązek do równego traktowania i poszanowania dóbr osobistych pracowników. Wszelkie przejawy dyskryminacji są zabronione. Pracownik ma prawo do godziwego wynagrodzenia, wypoczynku, bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, rozwoju zawodowego czy udziału w zarządzaniu zakładem pracy.

Zobacz także:

Funkcjonowanie prawa w czasie i przestrzeni

Hierarchia norm prawnych

WOS : Historia : Język niemiecki : Język francuski : Kurs niemieckiego : Darmowy kurs WOS
Arkusze maturalne z WOS : Repetytorium z historii : Kurs francuskiego : Repetytorium WOS